

DEPARTEMENT WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID & GEZIN

Zorginspectie
Koning Albert II-laan 35 bus 31
1030 BRUSSEL
T 02 553 34 34
F 02 553 34 35
contact@zorginspectie.be

////////////////////////////////////
VRIJHEIDSBEPERKENDE MAATREGELEN IN BIJZONDERE JEUGDZORG
////////////////////////////////////

ORGANISATIE	
Naam	Jongerencentrum Cidar
Adres	Marie Christinastraat - 3070 Kortenberg
Telefoon	02 759 96 79
E-mail	XXXX

INRICHTENDE MACHT	
Naam	Jongerencentrum Cidar
Juridische vorm	v.z.w.
Adres	Marie Christinastraat - 3070 Kortenberg
Telefoon	02 759 96 79
E-mail	XXXX

INSPECTIEPUNT	
Naam	OOC Cidar
Adres	Keizerdellestraat 30 – 3071 Erps-Kwerps

OPDRACHT	
Nummer	O-2017-MAPU-0335
Datum	1/06/2017
Inspecteur	XXXX

VERSLAG	
Nummer	V-2017-HINI-0005
Datum	3/08/2017

INSPECTIEBEZOEK	
Onaangekondigd bezoek	op 28/07/2017 van 9 u tot 15.30 u
Reden:	Inspectie vrijheidsbeperkende maatregelen
Gesprekspartners:	XXXX, management assistent XXXX, diensthoofd sociale dienst 1 begeleidster 2 jongeren

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Toezicht door Zorginspectie	4
1.1.1	Doelstellingen	4
1.1.2	Doelgroep	4
1.1.3	Kader.....	4
1.2	Inspectieproces	5
1.2.1	Vorbereiding	5
1.2.2	Plaatsbezoeken.....	5
1.2.3	Bronnen	5
1.2.4	Verslag	5
1.2.5	Beleidsrapport	6
1.3	Lijst met definities / Verklarende woordenlijst	6
2	Situering van de voorziening	8
2.1	erkenningsgegevens	8
2.2	Bezetting dag van de inspectie	8
2.3	Preventief Beleid	9
2.3.1	Agressiepreventiebeleid	9
2.3.1.1	Signaleringsplannen/crisisplannen/ time-outplannen	9
2.3.1.2	De-escalatie	10
2.3.2	Het verbeteren van ervaringen van de jongeren.....	11
2.3.2.1	Leefregels.....	11
2.3.2.2	Contact met de buitenwereld.....	12
2.3.3	Betrokkenheid van jongeren	13
2.3.4	Inscholing van nieuwe medewerkers	14
2.3.5	Opvang na incidenten.....	15
2.4	Afzondering en separatie	16
2.4.1	Beleid en Procedure.....	16
2.4.2	Toepassing in de praktijk	16
2.4.3	Infrastructuur van de afzonderingskamer	17
2.5	Fixatie	17
2.5.1	Beleid en Procedures	17
2.6	Verbeterbeleid.....	18
2.6.1	Verzamelen van informatie	18
2.6.1.1	Preventief klimaat.....	18
2.6.1.2	Agressie-incidenten, afzonderen, separeren en fixeren	19
2.6.2	Analyse en bespreking van het beschikbaar materiaal.....	20
3	Conclusie	20

3.1	Sterke punten	20
3.2	Verbetermogelijkheden.....	21

1 INLEIDING

1.1 TOEZICHT DOOR ZORGINSPECTIE

1.1.1 Doelstellingen

In uitvoering van de beleidsbrief van minister Vandeuren, waarin vermeld staat “Met betrekking tot vrijheidsberovende maatregelen zal een thematische inspectie opgezet worden in de verschillende betrokken sectoren.”, start Zorginspectie in 2017 met een thematische inspectieronde rond vrijheidsbeperkende maatregelen in de Bijzondere Jeugdzorg. In 2016 werd deze inspectie gestart in de ziekenhuizen, meer bepaald in de psychiatrische afdelingen voor kinderen en jongeren.

Waarom deze inspectieronde over vrijheidsbeperkende maatregelen (VBM)?

- Het is een thema waarrond een grote maatschappelijke bekommernis bestaat, met regelmatige belangstelling in de actualiteit.
- We willen samen met de sector de praktijk in kaart brengen, om te bekijken of en waar er verbeterpunten te vinden zijn en welke good practices inspirerend kunnen werken.
- Er is in Vlaanderen geen specifiek referentiekader over vrijheidsbeperkende maatregelen. We hopen dat onze bevindingen een input kunnen geven om verder na te denken over dergelijk kader.
- We willen input geven voor de opmaak van een sectoroverschrijdend referentiekader over dit onderwerp.

Doelstellingen van deze inspectieronde zijn:

- zicht krijgen op een belangrijk deelaspect van de kwaliteit van zorg,
- knelpunten kennen en objectiveren,
- de sector ondersteunen in zijn verbeterbeleid,
- het aantal vrijheidsbeperkende maatregelen doen dalen tot een strikt minimum,
- rapporteren aan de sector over de stand van zaken,
- rapporteren aan de burgers,
- input geven voor de opmaak van een referentiekader over het onderwerp vrijheidsbeperkende maatregelen in de bijzondere Jeugdzorg
- input geven voor de opmaak van een sectoroverschrijdend referentiekader over dit onderwerp.

1.1.2 Doelgroep

In de Bijzondere Jeugdzorg vindt deze inspectieronde plaats in alle afdelingen van de gemeenschapsinstellingen en in het Vlaams Detentiecentrum De Wijngaard; in de Onthaal-, Oriëntatie- en Observatiecentra (OOOC's) en in de Proeftuinen.

1.1.3 Kader

Er is in Vlaanderen geen specifiek referentiekader voorhanden over vrijheidsbeperkende maatregelen in de Bijzondere Jeugdzorg.

Als achtergrond bij deze inspectieronde werden volgende wetgeving en richtlijnen gebruikt:

- BVR 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, zoals gewijzigd
- Decreet betreffende de Rechtspositie van de Minderjarige in de Integrale Jeugdhulp
<http://wvg.vlaanderen.be/rechtspositie/02-algemeen/index.htm>

- NICE guideline, Violence and Agression: short-term management in mental health, health and community setting, mei 2015
www.nice.org.uk/guidance/ng10

Volgende uitgangspunten worden voorop gesteld:

- Afzondering en separatie mogen als maatregel enkel gehanteerd worden in geval van acuut en ernstig gevaar, voor de jongere zelf of voor anderen en in geval van materiaalvernietiging.
- De indicaties voor de afzondering en separatie dienen in detail genoteerd te worden in het dossier.
- Afzondering, separatie en fixatie worden niet toegepast bij kinderen jonger dan 12 jaar.
- Er wordt geen gebruik gemaakt van de combinatie van afzondering en fixatie.
- Notities in het dossier tonen de multidisciplinaire evaluatie aan na de afzondering of separatie.
- Notities in het dossier tonen aan dat er minstens om de 30 minuten verhoogd toezicht is op de jongere in afzondering of separatie.
- Notities in het dossier tonen aan dat er minstens om de 60 minuten persoonlijk contact is door binnen gaan van een medewerker bij de jongere in afzondering of separatie.

1.2 INSPECTIEPROCES

1.2.1 Voorbereiding

In een eerste fase werd een informatiemoment met alle voorzieningen en instellingen uit deze inspectieronde georganiseerd. In dit informatiemoment werden alle voorzieningen op de hoogte gebracht van gegevens die tijdens de inspectie worden opgevraagd die misschien niet bij elke medewerker van de afdeling gekend zijn. Zorginspectie vroeg aan de voorzieningen en instellingen om deze gegevens op voorhand klaar te houden. Een lijst met deze gegevens werd ter beschikking gesteld aan alle geïnspecteerde voorzieningen en instellingen.

1.2.2 Plaatsbezoeken

De inspecties ter plaatse zijn onaangekondigd; de keuze voor onaangekondigd inspecteren heeft als meerwaarde dat we beter zicht krijgen op de dagdagelijks geleverde zorg. We zijn daarbij niet enkel geïnteresseerd in vrijheidsberovende en vrijheidsbeperkende maatregelen, maar ook in het preventief beleid en het verbeterbeleid dat gevoerd wordt.

1.2.3 Bronnen

De vaststellingen zijn gebaseerd op gesprekken met medewerkers en jongeren, op inzage in procedures en in dossiers, op inzage van cijfergegevens en vergaderverslagen.

1.2.4 Verslag

In het laatste hoofdstuk van dit verslag (Conclusie) wordt een overzicht gegeven van de sterke punten en de verbeterpunten in het beleid en de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen.

Het ontwerpverslag wordt per e-mail bezorgd aan de voorziening. Vervolgens is een periode van 14 kalenderdagen voorzien om opmerkingen en bedenkingen bij de bevindingen in het inspectieverslag via een gemotiveerde reactienota te formuleren. Op basis hiervan kan het ontwerpverslag aangepast worden.

In het kader van de actieve openbaarheid zal Zorginspectie alle inspectieverslagen publiceren op de website www.departementwvg.be. Dergelijke werkwijze bevordert de transparantie over inspectieresultaten en laat toe om de aandacht voor kwaliteit en veiligheid van zorg in de geïnspecteerde instellingen en voorzieningen

te verlevendigen. We hopen dat de betreffende instellingen en voorzieningen hierdoor openlijker en actiever gaan communiceren over hun toezichtresultaten en bijhorende verbeteracties.

1.2.5 Beleidsrapport

Zorginspectie maakt een beleidsrapport op bij het afronden van de inspecties m.b.t. vrijheidsbeperkende maatregelen bij jongeren in de verschillende sectoren. In dit beleidsrapport worden de belangrijkste inspectievaststellingen gegroepeerd en besproken.

Dit rapport kan een rol spelen bij het uitwerken of herwerken van het referentiekader voor de betrokken sectoren, maar ook instellingen en voorzieningen én het beleid kunnen hiermee aan de slag.

1.3 LIJST MET DEFINITIES / VERKLARENDE WOORDENLIJST

- Vrijheidsbeperkende maatregelen zijn alle (therapeutische of opvoedkundige) maatregelen die een beperking van de keuzevrijheid en/of de bewegingsvrijheid van de jongere inhouden, inclusief beperkingen qua contact met de buitenwereld.
- Vrijheidsberovende maatregelen zijn alle therapeutische of opvoedkundige maatregelen die een beperking van de bewegingsvrijheid van de jongere inhouden. Vrijheidsberoving is het ontnemen van de vrijheid om te bewegen (een sterke ruimtelijke inperking van bewegingsvrijheid), bv. door opsluiting (bv. tijdens afzondering) of door het gebruik van fixatiemateriaal.
De begrippen vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking onderscheiden zich van elkaar in graad of intensiteit, maar verschillen niet fundamenteel. Vrijheidsbeperking is breder omschreven en omvat alle vrijheidsberoving.
- Afzondering is het geheel van maatregelen dat genomen wordt om een jongere onder te brengen in een daartoe speciaal voorziene afzonderingskamer, al dan niet met fixatie, indien de fysieke en psychische integriteit van deze persoon of anderen acuut gevaar loopt en er geen enkel ander therapeutisch of opvoedkundig alternatief beschikbaar is.
- Separatie is het geheel van maatregelen dat genomen wordt om een jongere te verwijderen van de openbare ruimte op een afdeling en onder te brengen in zijn kamer of in een aparte ruimte (maar niet de afzonderingskamer) met een afgesloten deur, indien de fysieke en/of psychische integriteit van de persoon of anderen acuut gevaar loopt en er geen enkel ander therapeutisch of opvoedkundig alternatief beschikbaar is.
- Fixatie is elke handeling of gebruik van materiaal die de bewegingsvrijheid beperkt en niet gemakkelijk kan worden verwijderd.
 - Fysieke interventie: direct lichamelijk contact dat de bewegingsvrijheid van een persoon beperkt, verhindert of belemmert met als doel de fysieke en/of psychische integriteit van de persoon zelf of andere personen te vrijwaren. Het gaat over een interventie waarbij de persoon door meerdere hulpverleners op een deskundige (veilige en humane) wijze vastgehouden wordt om de bewegingsvrijheid sterk of volledig te beperken. Het kan gaan over het immobiliseren van de persoon (tot de zelfcontrole herwonnen is) of over op een fysiek gecontroleerde wijze de persoon (zich te laten) verplaatsen (bv. om uit de leefruimte te verwijderen of om naar de afzonderingskamer te brengen). Andere termen die worden gebruikt: manuele interventie, holding.
 - Mechanische fixatie is het aanwenden van mechanische hulpmiddelen, met uitzondering van ergonomische hulpmiddelen, bevestigd aan of in de directe omgeving van de jongere die de bewegingsvrijheid van de jongere beperken en die door de jongere zelf niet kunnen worden opgeheven of verwijderd.

- Medicamenteuze fixatie (ook chemische fixatie genoemd) is het (acuut of chronisch) gebruik van neuroleptische, anxiolytische, sedatieve of hypnotische medicatie om het gedrag te controleren of te beheersen.
- Dwangmedicatie is het toedienen van medicatie (vb. kalmeringsmiddelen) zonder toestemming van de jongere.
- Dwangbehandeling is een behandeling die wordt toegepast op (1) een persoon die in staat is zijn toestemming te geven, maar dit weigert, of op (2) een persoon die niet in staat is toe te stemmen, maar zich tegen de behandeling verzet.
- In deze inspectieronde wordt time-out gedefinieerd als het geheel van maatregelen die genomen worden om voor een beperkte tijd een jongere te verwijderen van de openbare ruimte op een afdeling en onder te brengen in zijn kamer of in een aparte ruimte met niet-afgesloten deur.
- Afzonderingskamer = een specifiek ingerichte ruimte die gebruikt wordt voor het opsluiten van een jongere die een ernstig gevaar vormt voor zichzelf en/of anderen en met de bedoeling probleemgedrag te controleren.
- Time-out kamer = een specifieke ruimte met niet-afgesloten deur die gebruikt wordt om een jongere een beperkte tijd in onder te brengen.
- Een comfortroom is een prettig ingerichte kamer die op vrijwillige basis gebruikt kan worden door jongeren wanneer zij zich angstig, onrustig of boos voelen. Een comfortroom is geen alternatief voor afzondering maar een ruimte waar jongerentot rust kunnen komen en zich even af kunnen zonderen van de drukte van de afdeling.
- Een jongere is een persoon jonger dan 18 jaar of 21 jaar (indien vrijwillig verlengde hulpverlening werd aangevraagd).
- Een signaleringsplan of crisisplan of time-outplan is een hulpmiddel om in een vroeg stadium een dreigende (agressie)aanval te herkennen en te voorkomen. Het omschrijft wat de jongere, zijn omgeving en hulpverleners kunnen doen om een crisissituatie te voorkomen. De jongere leert m.b.v. zijn signalerings-, crisis- of time-outplan zijn gedrag onder controle te krijgen doordat hij vroeg herkenning krijgt van zijn waarschuwingssignalen. Dergelijk plan bevat minstens:
 - de concrete omschrijving van signalen of vroege voortekenen,
 - de mogelijke acties of stabiliserende maatregelen in de verschillende fasen,
 - wat de jongere of zijn omgeving kan doen,
 - wat hulpverleners kunnen doen.

2 SITUERING VAN DE VOORZIENING

Het Jongeren centrum Cidar overkoepelt verschillende initiatieven binnen de Bijzondere Jeugdzorg. Zo is er een dienst intensieve contextbegeleiding (De Vuurvogel), en het Onthaal, Observatie, en Oriëntatiecentrum (O.O.O.C.). Daarnaast werkt het Jongeren centrum Cidar mee aan de uitbouw van een netwerk voor Naadloze en Flexibele Trajecten, voor jongeren die een verstoorde schoolloopbaan hebben.

2.1 ERKENNINGSGEGEVENS

Naam leefgroep	Opname-capaciteit leefgroep	Profiel/finaliteit leefgroep (indien aanwezig)	Minimum en maximum leeftijd jongeren
Leefgroep Cidar	9	O.O.C. – jongens en meisjes	12 – 18 jaar

2.2 BEZETTING DAG VAN DE INSPECTIE

Aantal jongeren opgenomen	6
Aantal jongeren (jonger dan 18j) in begeleiding	6
Aantal < 12j	0
Aantal jongeren met beslissing van de jeugdrechter	4

* hier worden enkel de jongeren die residentieel begeleid vermeld, niet de ambulante begeleidingen.

Na de aanmelding in de Keizerdellestraat en het bespreken van de dagplanning, werd beslist de werking in de voormiddag te bespreken in het administratief hoofdgebouw in Kortenberg. Na de middag ging de inspectie verder in het O.O.C. zelf. Op dat ogenblik waren er 2 jongeren aanwezig, die beiden Zorginspectie te woord wilden staan.

2.3 PREVENTIEF BELEID

De beperking van vrijheidsberoving tot uitzonderlijke en kortdurende interventies is mogelijk wanneer er gekozen wordt voor een breder beleid van preventie van conflicten.

Agressie voorkomen en conflictpreventie kunnen op verschillende manieren en niveaus aandacht krijgen.

Voorbeelden daarvan zijn:

- Inspraak van jongeren en hun context in de jeugdhulp is een belangrijk basisaspect voor kwaliteitsvolle hulpverlening: niet enkel de betrokkenheid bij de individuele behandeling, zoals bij het opstellen en evalueren van het handelingsplan/oriëntatieverslag, maar breder gezien ook de participatie op het beleidsniveau.
- Het verbeteren van de ervaringen van jongeren: de leefregels die gehanteerd worden, waaronder de mogelijkheden tot contact met buitenwereld, kunnen een effect hebben op het ontstaan en de preventie van conflicten. De aandacht voor ervaringen van jongeren is een belangrijke voorwaarde tot verbetering.
- De bestaffing en de infrastructuur kunnen het gebruik van alternatieven en de mogelijkheden qua de-escalatie beïnvloeden.
- Een aanbod van sessies agressiebeheersing, zelfcontrole en regulatievaardigheden voor jongeren en hun context.
- Er zijn studies in de gezondheidszorg die aantonen dat het gebruik van signalerings-, crisis- of time-outplannen een daling kan teweeg brengen in het aantal agressie-incidenten. Een signalerings-, crisis- of time-outplan is een hulpmiddel om in een vroeg stadium een dreigende escalatie te herkennen en te voorkomen. Het omschrijft wat de jongere, zijn omgeving en hulpverleners kunnen doen om een crisissituatie te voorkomen. De jongere leert m.b.v. zijn signalerings-, crisis- of time-outplan zijn gedrag onder controle te krijgen doordat hij vroeg herkenning krijgt van zijn waarschuwingssignalen.
- Een vormingsbeleid dat gericht is op preventie van conflict, agressiepreventie en de-escalatie, op het gebruik van alternatieven en op het veilig uitvoeren van interventies.
- De opvang na incidenten waarbij debriefing met alle betrokkenen en een herstelgesprek belangrijke facetten zijn.

2.3.1 Agressiepreventiebeleid

2.3.1.1 Signaleringsplannen/crisisplannen/ time-outplannen

Werkwijze

De voorziening/instelling werd bevraagd of ze gebruik maken van signalisatie-, crisis- of timeoutplannen.

Deze signalisatie-, crisis- of timeoutplannen dienen minstens de volgende 4 aspecten te bevatten:

- een concrete omschrijving van signalen of vroege voortekenen
- de mogelijke acties / stabiliserende maatregelen in verschillende fasen
- wat de jongere kan doen
- wat hulpverleners kunnen doen

Indien de voorziening werkt met dergelijke plannen werden 5 jongerendossiers ingekeken om het gebruik van signalerings-, crisis- of time-outplannen na te gaan.

De betreffende jongeren zijn bij voorkeur meer dan 1 maand opgenomen in de voorziening/instelling. (Indien de voorziening of instelling afspraken heeft betreffende de termijn waarin signalerings-, crisis- of time-outplannen worden opgemaakt, dan wordt die termijn genomen).

Indien de voorziening aangeeft niet te werken met signalisatie-, crisis- of timeoutplannen met de vereiste elementen dan wordt aan de voorziening gevraagd hun werkwijze op vlak van preventie op individueel niveau verder toe te lichten.

Vaststellingen

OOOC Cidar geeft in de bevraging aan geen gebruik te maken van signalerings-, crisis- of time-outplannen.

Toelichting:

In Cidar wil men heel erg op maat werken, zonder 'recepten'.

Agressiepreventie zit ingebed in de werking die sterk geënt is op de dialoog. Signalen en aanpak van jongeren worden besproken op het wekelijks team waar systematisch de groepsdynamiek aan bod komt. In de verslagen van de begeleidingsteams en de diagnostische teams zijn m.b.t. sommige jongeren signalen en maatregelen te lezen. Het gaat dan zowel over acties die de jongere kan doen, als acties die de begeleiding kan doen.

Voor één jongere die in verschillende agressie-incidenten betrokken was, werd dit ook aangetoond in een werkdocument 'hulpverleningsproces'.

Zoals vermeld, gebeurt dit op maat en wordt dit niet systematisch opgemaakt.

Werkt de voorziening met signalerings-, crisis- of time-outplannen die de 4 vooropgestelde elementen bevatten?	Neen
Aantal dossiers gecontroleerd op de aanwezigheid van signalerings-, crisis- of time-outplannen.	0
Aantal dossiers met een signalerings-, crisis- of time-outplan	0

2.3.1.2 De-escalatie

Werkwijze

De infrastructuur werd tijdens het afdelingsbezoek bekeken. Hierbij werd vooral aandacht geschonken aan over welke infrastructuur de voorziening beschikt om agressie te vermijden.

De bestaffing en de mogelijkheid om extra hulp in te roepen van collega's bij noodgevallen (24 u op 24 u) werd bevraagd. Verwacht wordt dat in noodgevallen binnen de 15 minuten ondersteuning kan geboden worden.

Er werd bevraagd of er in het ondersteuningsaanbod voor jongeren sessies worden georganiseerd over agressiebeheersing, zelfcontrole of regulatievaardigheden en of er in het ondersteuningsaanbod voor ouders van jongeren opvoedingsondersteuning voorzien is specifiek gericht naar omgaan met moeilijk gedrag, agressiepreventie en crisisinterventie.

Vaststellingen

De voorziening/instelling beschikt over volgende soorten jongerenkamers:

Aantal eenpersoonskamers	Aantal tweepersoonskamers	Aantal meerpersoonskamers (>2)
1	6	0

Indien mogelijk worden de tweepersoonskamers als éénpersoonskamer gebruikt, wat trouwens het geval was de dag van de inspectie. Dit is afhankelijk van de bezetting.

Daarnaast is volgende Infrastructuur voorhanden om de-escalatie mogelijk te maken:
Een ruime tuin, een annex in de tuin (met een crearuimte en een studieruimte).

Overdag kan in geval van nood volgende extra hulp opgeroepen worden:

- In regel staat de begeleiding altijd met 2 op dienst, uitgenomen 's nachts.
- 's Nachts is er 1 personeelslid aanwezig op de afdeling.
- In geval van nood kan volgende extra hulp opgeroepen worden op de afdeling: directie en staf zitten in een permanentiesysteem van 24u op 24u. De afspraak is dat men moet in staat zijn om elke oproep telefonisch te beantwoorden en indien nodig langs te gaan. Er is geen tijdsduur bepaald. De permanentiedienst is zonder vergoeding, tenzij men opgeroepen wordt om naar het OOC te gaan.

Extra hulp kan niet over 24 u beschikbaar zijn binnen de 15 minuten. De tijdsduur waarbinnen de permanentie ter plaats kan zijn hangt af van zijn of haar woonplaats. Indien onmiddellijke hulp vereist is en niet door de permanentie kan geboden worden, belt men een dichterbij wonend staf lid of wordt de politie ingeschakeld.

Kan een verpleegkundige ook continu opgeroepen worden?

De management assistent is psychiatrisch verpleegkundige. Hij kan opgeroepen worden als hij op dienst is of als hij van permanentie is.

In het ondersteuningsaanbod zijn geen sessies zelfcontrole / regulatievaardigheden / agressiebeheersing voorzien voor jongeren. Er wordt niet gewerkt met dergelijke sessies. Agressiepreventie en –beheersing maakt wel deel uit van de begeleidingsgesprekken.

In het behandel aanbod zijn geen sessies opvoedingsondersteuning voor ouders van jongeren over omgaan met moeilijk gedrag / agressiepreventie / de-escalatie voorzien.

2.3.2 Het verbeteren van ervaringen van de jongeren

2.3.2.1 Leefregels

Werkwijze

Tijdens de inspectie werden de leefregels bevraagd bij personeelsleden en jongeren en werden de infobrochures ingekeken.

- Welke leefregels zijn er die invloed hebben op de vrijheid van jongeren ?
- Welke informatie krijgen de jongeren en hun ouders over de leefregels?
- Welke controles gebeuren er?
- Zijn er procedures opgemaakt voor de verschillende controles die er gebeuren?

Vaststellingen

Er zijn algemeen geldende leefregels en leefregels op maat van de jongeren, die in dialoog met ouders en jongere bepaald worden.

De algemeen geldende leefregels worden schriftelijk toegelicht in de onthaalbrochure.

Volgende (vrijheidsbeperkende) leefregels zijn van toepassing:

- Beperkende regels i.v.m. bezoek op eigen kamer

Jongeren mogen geen bezoek ontvangen in de leefgroep, o.w.v. de privacy van de andere jongeren. Bezoek wordt geregeld in het hoofdgebouw in Kortenberg.

Jongeren van de leefgroep kunnen wel bij elkaar op de kamer, maar enkel met open deur. De jongeren hebben een sleutel van hun kamer en mogen hun kamer afsluiten. Om veiligheidsredenen kunnen begeleiders wel altijd binnen met hun sleutel.

Volgende controles gebeuren op de afdeling:

- kamercontrole
'Bij vermoeden van drugs, diefstal, verdwijning van de jongere of ernstige vragen rond hygiënische en/of technische aspecten, kan gevraagd worden om samen met de jongere de kamer te controleren. Op verzoek van de politie (bv bij verdwijning van de jongere), of bij technische controle (bv brandalarm) kan het zijn dat de kamer in afwezigheid van de jongere gecontroleerd wordt. De begeleiders moeten te allen tijde de kamers van de jongeren kunnen betreden om de veiligheid te kunnen garanderen.'
- bagagecontrole
'In principe worden er geen bagagecontroles uitgevoerd. Bij vermoedens van drugs of bezit van gevaarlijke voorwerpen kan de vraag gesteld worden om tassen en zakken leeg te maken'.
- drugscreening

Voor alle controles die gebeuren zijn procedures opgemaakt, die in de handleiding van de leefgroep zijn uitgeschreven.

Niet alle leefregels zijn schriftelijk beschreven. Ze worden wel mondeling toegelicht.

Over volgende regels ontbreekt schriftelijke informatie voor jongeren:

- beperkende regels i.v.m. bezoek op eigen kamer
- kamercontrole
- bagagecontrole
- drugscreening

Aantal bevroegde jongeren	2
Aantal jongeren die aangeven dat de leefregels duidelijk zijn	2

De jongeren getuigen over weinig beperkingen en vele vrijheden die ze in de leefgroep hebben. Aan de jongeren werd gevraagd wat er gebeurt als je verplichte groepsmomenten, therapie,... niet wil volgen. Er kan niet echt van 'verplichte' groepsmomenten gesproken worden, er wordt altijd in dialoog gezocht naar overeenstemming. Vermits er 2 begeleiders op dienst zijn, kan de groep zich opsplitsen in een gedeelte dat activiteiten buitenshuis doet en een deel dat binnen blijft.

2.3.2.2 Contact met de buitenwereld

Werkwijze

Jongeren werden tijdens de inspectie bevroegd over de mogelijkheden die er zijn qua contact met de buitenwereld. Daarnaast werden de onthaalbrochure en het document met de leefregels opgevraagd. Indien niet alle informatie hierin werd teruggevonden werden medewerkers hierrond bevroegd.

Vaststellingen

Contact met de buitenwereld is mogelijk op volgende manieren:

- **Bezoek**
krijgen: wordt op maat afgesproken en georganiseerd in het hoofdgebouw in Kortenberg, kan zowel in de week als in het weekend;
gaan: dagbezoek wordt eveneens op maat afgesproken met jongeren en ouders.
- **Telefonisch contact**
De jongeren mogen hun GSM altijd bijhouden, tenzij de jeugdrechter dit zou verbieden.
Er zijn telefoons voor de jongeren aanwezig in de leefgroep, waarmee ze vrij mogen bellen.
Om misbruik te voorkomen, wordt een tarief aan van 10cent per minuut aangerekend, als het gaat om telefoons naar vrienden of kennissen. De rekening van het telefoongebruik wordt ofwel cash geïncasseerd ofwel verrekend in het zakgeld van de jongere.
Als dit gaat over familie of betrokken context of in functie van het regelen van een dagbezoek, overnachting of weekend, worden er geen kosten aangerekend voor de jongeren.
- **Post / Contact via mail / elektronische berichten / skype / toegang WIFI**
Alle mogelijkheden zijn er, WIFI wordt tijdens het schooljaar afgezet gedurende de nacht (vanaf 23u)
- **Uitgangsmogelijkheden worden op maat geregeld.** De jongeren kunnen op dagbezoek gaan of op weekend. Dit kan zowel in de context als bij vrienden. In geval van vrienden worden er goede afspraken gemaakt met (de ouders van) de vrienden en worden de ouders van de jongere hiervan op de hoogte gebracht.

Besluit:

Er is dagelijks contact met de buitenwereld mogelijk.

Aantal bevroegde jongeren	2
Aantal jongeren die aangeven dat er dagelijks contactmogelijkheden met hun context zijn	2

2.3.3 Betrokkenheid van jongeren

Werkwijze

De organisatie werd bevroegd over de manieren waarop jongeren betrokken worden bij beleidsmatige aspecten van de hulpverlening.

Jongeren werd gevraagd of ze een handelings – of begeleidingsplan hebben, of ze uitgenodigd worden op een multidisciplinaire bespreking van hun begeleidingsplan en of hun ouders hierop uitgenodigd worden.

Vaststellingen

Jongeren worden beleidsmatig betrokken:

- Jongerenraad op organisatieniveau,
- jongerenparticipatie op afdelingsniveau (bv. inspraak in afdelingsregels)
- Betrokkenheid ervaringsdeskundigen

Wekelijks is er een groepsgesprek met alle jongeren en de begeleider van dienst. Alle aspecten van het leefgroepgebeuren kunnen ter sprake komen. Tijdens de vakantie wordt het groepsgesprek vervangen door een weekafsluiting op vrijdagmiddag. Verslagen van dit gesprek zijn te vinden in het logboek.

Tijdens het schooljaar is er om de twee weken de 'Full House', een bijeenkomst waar alle in het centrum verblijvende jongeren en alle personeelsleden, aan kunnen deelnemen. Ook ex-jongeren zijn hierop welkom. De vergadering verloopt volgens een open, niet gelimiteerde agenda, onder leiding van de directeur en

bestaat uit een formeel deel en een informeel samenzijn. In dit kader worden er ook uitstappen georganiseerd, waar ook ex-jongeren kunnen aan deelnemen.

Jongeren worden betrokken in hun individueel traject:

In elke begeleiding worden minstens twee ronde tafels georganiseerd. Dit zijn bijeenkomsten waarop de verschillende partijen (jongere, ouders, consulent, IB, MW en eventueel belangrijke derde) worden uitgenodigd. Iedereen heeft evenveel recht van spreken tijdens een ronde tafel. Er wordt bekeken wat er de afgelopen periode gebeurd is en hoe de verschillende partijen dit beleefd hebben. Er worden nieuwe afspraken gemaakt voor de verdere begeleiding. De besluiten worden genoteerd en verstuurd naar alle partijen die uitgenodigd zijn.

Bij het afsluiten van de begeleiding wordt er een synthese gemaakt. Hierin worden alle informatie, bedenkingen, observaties verzameld. Dit vormt de basis voor de formulering van het advies. Consensus is niet noodzakelijk. Verschillen in verwachtingen moeten wel uitgedrukt worden.

De jongere, het gezin, de IB, de MW, de procesbegeleider en de consulent nemen deel aan de synthese. Van de synthese wordt een verslag gemaakt en overgemaakt aan alle deelnemers.

Aantal bevroegde jongeren	2
Aantal jongeren die aangeven dat ze een handelingsplan/oriëntatieverslag hebben	0 (*1)
Aantal jongeren die aanwezig waren op een handelingsplanbespreking of bespreking oriëntatieverslag	2 (*2)
Aantal jongeren van wie een ouder/context aanwezig was op een behandelplanbespreking/bespreking oriëntatieverslag	Niet bevroegd

*1: in het OOC wordt er niet gewerkt met een handelingsplan, een oriëntatieverslag wordt opgemaakt op het einde van de begeleiding voor de verwijzer.

*2: het gaat hier over de ronde tafels.

2.3.4 Inscholing van nieuwe medewerkers

Werkwijze

Het inscholingsprogramma voor nieuwe medewerkers werd opgevraagd tijdens de inspectie. Er werd gevraagd hoeveel maal per jaar er een inscholingsprogramma georganiseerd wordt.

Er werd in dit programma (indien aanwezig) bekeken of er tijdens de inscholing tijd werd besteed aan vorming over:

- Agressiepreventie of de-escalatie
- Signalerings-, crisis- of time-outplannen
- Het inoefenen van afzonderingstechnieken (indien van toepassing)

Vaststellingen

Er wordt niet gewerkt met een inscholingsprogramma.

Nieuwe medewerkers krijgen een peter/meter en een training 'on the job'.

Bij de start worden hen (de toegang tot) verschillende documenten bezorgd, zoals de handleiding van de leefgroep, het kwaliteitshandboek...en wordt verwacht dat men zich inleest en waar nodig vragen stelt.

Een begeleider staat in principe nooit alleen op dienst. Uitzonderlijk moet hiervan afgeweken worden, als er bv. verschillende ziekten zijn, gecombineerd met een vakantieperiode, zoals de dag van de inspectie het geval was.

Nazicht van het uurrooster toonde evenwel aan dat dit inderdaad de uitzondering was en dit werd ook bevestigd door de gesproken jongeren.

Door het systematisch organiseren van intern overleg (wekelijks teamoverleg, 'Witte villa's' (pedagogisch overleg) minstens elk kwartaal, 'pedakapstukken' en 'maatstukken' maandelijks) wordt werk gemaakt van een gezamenlijke cultuur, afstemming en aanpak o.a. rond agressie(preventie).

Jaarlijks terugkerend is er een praktijkgerichte opleiding over agressiebeheersing door ICOBA (Iedereen COmpetent in het Beheersen van Agressie), een kennis –en expertisecentrum voor de welzijns –en gezondheidssector.

2.3.5 Opvang na incidenten

Werkwijze

Er werd gevraagd aan de voorziening om cijfers die bijgehouden worden rond agressie-incidenten voor te leggen. Tijdens de inspectie werd bevraagd of er een debriefing/herstelgesprek gebeurt na agressie-incidenten en met wie dit gebeurt. Er werd nagevraagd of er een specifiek team/ een specifiek aanspreekpersoon voorzien is voor psychologische opvang van medewerkers na ernstige incidenten.

Er werd een voorbeeld opgevraagd van een incidentanalyse met verslaggeving van een agressie-incident. Jongeren werden gevraagd of ze geïnformeerd waren over de maatregelen die bij ernstige agressie-incidenten worden genomen.

Vaststellingen

Medewerkers geven aan dat er na ernstige agressie-incidenten steeds een debriefing/herstelgesprek gebeurt:

- Binnen het team
- Met jongere zelf
- Met medejongeren, enkel indien er medejongeren bij betrokken zijn
- Met context, niet systematisch, wordt per incident ingeschat.

Er is een aanspreekpersoon voorzien voor psychologische opvang van medewerkers na ernstige incidenten. De aanspreekpersoon m.b.t. de jongeren zijn de hoofdbegeleidster en de procesbegeleidster.

Wanneer er ook personeel bij betrokken is, is dat de preventie-adviseur.

Aantal geregistreerde agressie-incidenten in 2016	0
Aantal tussenkomsten van het opvangteam/ aanspreekpersoon na ernstige agressie-incidenten	NVT

Agressie-incidenten worden niet geregistreerd.

Een incident-analyse met verslaggeving van een agressie-incident kon aangetoond worden.

Ernstige agressie-incidenten zijn terug te vinden in het dossier van de betrokken jongere(n). Hierin is ook de multidisciplinaire analyse met afspraken over de aanpak terug te vinden. Deze zijn altijd op maat en gerelateerd aan de betrokken jongeren.

Aantal bevraagde jongeren	2
Aantal jongeren die aangeven dat ze informatie kregen over de maatregelen bij agressie-incidenten	2

2.4 AFZONDERING EN SEPARATIE

2.4.1 Beleid en Procedure

Werkwijze

De cijfers van 2016 m.b.t. afzondering en separatie werden opgevraagd (indien registratie). De procedure / visietekst voor afzondering en separatie werd opgevraagd en nagezien (indien er een procedure kan voorgelegd worden).

Indien er wordt afgezonderd/ gesepareerd dan is een procedure of visietekst vereist die volgende vereiste elementen bevat:

- De definitie van afzondering en separatie (= minstens afgesloten deur van de kamer vernoemd)
- Zo weinig mogelijk
- Zo kort mogelijk
- Proportionaliteit: minst ingrijpende maatregel/graduele aanpak/gefaseerde manier
- Indicaties en tegenindicaties
- Alternatieven
- Eindverantwoordelijke
- Wie mag uitvoeren?
- Toezicht: frequentie en vorm
 - minstens om de 30 minuten toezicht op de jongere in afzondering of separatie.
 - minstens om de 60 minuten persoonlijk contact door binnen gaan van een medewerker bij de jongere in afzondering of separatie.
- Frequentie van evaluatie
- Welke notities in het dossier / register

Indien een procedure vereist is dient ook rekening gehouden te worden met volgende richtlijnen:

- Afzondering en separatie zijn niet toegestaan onder 12 jaar.
- De redenen voor afzondering en separatie volgens de procedure zijn beperkt tot acuut gevaar voor zichzelf of acuut gevaar voor anderen.

Indien er afgezonderd of gesepareerd worden moeten jongeren en context hierover geïnformeerd worden. De infobrochure rond afzondering en separatie voor kinderen/jongeren en voor hun context werd opgevraagd.

Vaststellingen

Er werd de voorbije drie jaar geen enkele jongere afgezonderd of gesepareerd.

Er is geen afzonderingskamer op de afdeling.

Er gebeuren geen separaties op kamers van jongeren.

Vermits er niet afgezonderd of gesepareerd wordt, zijn een procedure en informatiebrochure niet nodig.

2.4.2 Toepassing in de praktijk

Werkwijze

Indien er afzonderingen of separaties gebeuren dan werd nagegaan of ze in het register worden genoteerd: De registers van een steekproef van jongeren in afzondering en separatie van het voorbije jaar werden gecontroleerd. Er werd nagegaan of de registraties minstens volgende gegevens bevat:

- identificatie jongere
- datum

- beginuur
- einduur
- reden van afzondering of separatie
- bewijs van afstemming of overleg (procedure voor afzondering)

Er werd gekeken naar de reden voor afzondering of separatie, de duur van de afzondering of separatie, de eventuele extra maatregelen en naar de notities over toezicht tijdens de afzondering of separatie.

Vaststellingen

Er wordt geen register bijgehouden over afzonderingen.

Er wordt geen register bijgehouden over separaties.

Dit is ook niet vereist omdat er in de voorziening niet gewerkt wordt met afzonderingen in een afzonderingskamer, noch met separaties.

2.4.3 Infrastructuur van de afzonderingskamer

Werkwijze

Alle ruimtes die gebruikt worden voor afzondering en separatie werden gecontroleerd. Indien jongerenkamers ook gebruikt worden voor afzondering en separatie dienen ze ook te voldoen aan onderstaande veiligheidsrichtlijnen.

Volgende aspecten van de infrastructuur werden gecontroleerd:

- veiligheid inzake automutilatie / verhanging,
- rookdetectie,
- een beloproepsysteem dat steeds bereikbaar is (ook voor gefixeerde jongeren indien fixatie wordt toegepast),
- de mogelijkheid tot visueel toezicht,
- een (aan de doelgroep aangepaste) klok,
- voldoende privacy,
- daglicht.

Vaststellingen

Er is geen afzonderingsruimte of separatieruimte

2.5 FIXATIE

2.5.1 Beleid en Procedures

Werkwijze

Er werd aan de voorziening gevraagd of en zo ja welke fixaties worden toegepast in de voorziening: mechanische fixatie, fysieke interventie en medicamenteuze fixatie.

Indien de voorziening fixeert werden de cijfers van 2016 m.b.t. fixatie opgevraagd.

Indien de voorziening fixeert werd de procedure/visietekst voor fixatie opgevraagd tijdens de inspectie (indien geen fixaties gebruikt worden in de voorziening, is uiteraard geen procedure vereist).

Er werd nagegaan of deze procedure / visietekst alle vereiste elementen bevat:

- De definitie van fixatie (mechanische fixatie, fysieke interventie en medicamenteuze fixatie: indien toegepast)

- Zo weinig mogelijk
- Zo kort mogelijk
- Indicaties en tegenindicaties
- Alternatieven
- Eindverantwoordelijke
- Wie mag uitvoeren?
- Toezicht: frequentie en vorm
- Frequentie van evaluatie
- Welke notities in het dossier / register
- Indien medicamenteuze fixatie wordt toegepast: hoe gebeurt het (omschrijving geven)
 - Wordt de medicatie veilig bewaard
 - Registreert men als dit wordt toegediend
 - Gebeurt er regelmatig een evaluatie?
 - Wordt instemming van de jongere gevraagd (of bij toediening of bij opmaak van handelings- of signaleringsplan)

Er werd nagegaan of de procedure conform de richtlijnen is:

- De combinatie van mechanische fixatie en afzondering is niet toegelaten.
- Mechanische fixatie is niet toegestaan onder 12 jaar.
- De redenen voor fixatie volgens de procedure zijn beperkt tot acuut gevaar voor zichzelf of acuut gevaar voor anderen.

Vaststellingen

In de bevraging geeft men aan:

- geen mechanische fixatie toe te passen
- geen medicamenteuze fixatie toe te passen.
- geen fysieke interventie toe te passen

2.6 VERBETERBELEID

Registratiesystemen dienen als basis voor veiligheids- en kwaliteitsmonitoring.

Verder is het engagement van de verschillende bestuursniveaus belangrijk in de vermindering van het aantal vrijheidsbeperkende maatregelen.

2.6.1 Verzamelen van informatie

2.6.1.1 Preventief klimaat

Werkwijze

Er werd gevraagd over welke onderwerpen de voorbije 5 jaar evaluaties gebeurden:

- Leefregels van de afdelingen (we verwachten hier een globale evaluatie van alle leefregels)
- Ervaringen van jongeren, context en medewerkers
- Registraties van afzonderingen

De verslaggeving van deze evaluaties werd opgevraagd. Er werd nagekeken of de voorzieningen aan de slag zijn gegaan met deze evaluaties.

Vaststellingen

Er kon aangetoond worden dat leefregels geëvalueerd werden (de voorbije 5 jaar) door:

- Medewerkers in 2016 in een werkgroep.

De leefregels worden systematisch besproken in de 'pedakapstokken', een maandelijks pedagogisch overleg. Hiernaast is er een werkgroep actief geweest rond de leefregels. Vooral nieuwe begeleiders stoten soms op hun eigen grenzen door het werken met weinig algemene basisregels en veel regels op maat.

De jongeren kaarten soms het gebrek aan algemene leefregels aan, in de zin dat ze dit te laks vinden. Deze signalen vormen dan basis voor een evaluatie door de medewerkers. Echter een systematische evaluatie door de jongeren/context van de leefregels in het algemeen, gebeurt niet.

Er kon aangetoond dat de voorziening op een doordachte wijze omgaat met de resultaten van de evaluaties.

Er gebeurde de laatste 5 jaar een medewerkerstevredenheidsmeting op deze afdeling
Beschrijving: de medewerkerstevredenheid is lopende.

Er gebeurde de voorbije 5 jaar een jongerentevredenheidsmeting op deze afdeling.
Er gebeurde de laatste 5 jaar een tevredenheidsmeting bij de context op deze afdeling.
Beschrijving:

Er wordt systematisch een schriftelijke bevraging doorgevoerd bij het einde van de begeleidingen. Zowel de jongeren als de ouders worden uitgenodigd om mondeling of schriftelijk hun mening te kennen te geven over de begeleiding van het centrum. Deze bevraging gebeurt aan de hand van een vaste leidraad en telkens door een begeleider en een stafid. Verslagen van deze bevragingen werden voorgelegd.

2.6.1.2 Agressie-incidenten, afzonderen, separeren en fixeren

Werkwijze

Er werd aan de voorziening gevraagd of agressie-incidenten worden geregistreerd. De cijfergegevens van de registraties hiervan werden opgevraagd.

Indien de voorziening afzondert, separeert of fixeert dan worden de cijfergegevens van de registraties opgevraagd.

Vaststellingen

Agressie-incidenten worden in de afdeling geregistreerd in het dossier van de betrokken jongeren. Er zijn geen cijfers over agressie-incidenten beschikbaar op afdelingsniveau.

Interventies van de politie ingevolge agressie-incidenten worden niet geregistreerd.

Vermits er geen afzonderingen, separaties of fixaties zijn, is registratie niet van toepassing.

2.6.2 Analyse en bespreking van het beschikbaar materiaal

Werkwijze

Tijdens de inspectie werd verslaggeving opgevraagd over de bespreking van de beschikbare analyserapporten op de verschillende beleidsniveaus (afdeling, directie, Raad van Bestuur):

- Cijfers rond agressie-incidenten
- Cijfers over politie-interventies ingevolge agressie-incidenten
- Cijfers rond afzondering/separatie
- Cijfers over fixaties (inclusief fysieke interventie)

Vaststellingen

Er worden geen cijfers bijgehouden over agressie-incidenten.

Er worden geen afzonderingen, separaties of fixaties toegepast in dit OOC.

Bijgevolg zijn er geen analyserapporten, die op de verschillende beleidsniveaus besproken worden.

3 CONCLUSIE

3.1 STERKE PUNTEN

Preventief beleid

- Jongeren worden erg goed geïnformeerd over de leefregels.
- Er zijn weinig algemene leefregels, er is veel vrijheid in de leefregels.
- Er zijn ruime mogelijkheden voor contact met de buitenwereld.
- Jongeren en context worden sterk betrokken bij de hulpverlening.
- Er gebeurt systematisch herstel met jongeren, medewerkers, mede-jongeren.
- Er gebeuren regelmatig tevredenheidsmetingen bij jongeren.
- Er gebeuren regelmatig tevredenheidsmetingen bij de context.

Afzonderings- en separatiebeleid

- Er wordt een beleid gevoerd zonder afzonderingen en separaties.

Fixatiebeleid

- Er is een beleid waar geen mechanische fixatie wordt toegepast.

3.2 VERBETERMOGELIJKHEDEN

De voorziening of instelling dient onderstaande aspecten van het beleid inzake vrijheidsbeperkende maatregelen op te nemen in het verbeterbeleid.

Preventief beleid

- Het (meer gestructureerd) gebruik maken van signalerings-, crisis- of time-outplannen.
- Meer alternatieve mogelijkheden voorzien voor de-escalatie, ook op het vlak van de infrastructuur. Er zijn nog veel tweepersoonskamers en behoudens de tuin is er weinig accommodatie om tot rust te komen.
- Voldoende extra hulp mogelijk bij noodgevallen 's nachts (is niet binnen 15 min).
- Meer aandacht geven aan conflictpreventie/de-escalatie/veiligheid tijdens inscholing van nieuwe medewerkers.

Verbeterbeleid

- Relevante cijfers verzamelen, zodat een inhoudelijke analyse mogelijk wordt.
- Jaarlijkse evaluatie van leefregels door alle betrokkenen jongeren / context.